

Nr B13

Utlåtande i anledning av väckta motioner om utvidgning av arbetarskyddslagens tillämpningsområde m. m.

Andra lagutskottet har till behandling förehåft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr B 68 i första kammaren av herr *Bergman* samt nr B 79 i andra kammaren av herrar *Nilsson* i Göteborg och *Andreasson*.

I motionerna, vilka är likalydande, har hemställts, »att förslag förelägges riksdagen, att det undantag från arbetarskyddslagens tillämpningsområde, som nu gäller för statligt och kommunalt anställda, upphäves, samt att arbetstidslagen i enlighet med arbetstidsutredningens förslag utsträcks att gälla även grupper av anställda, som nu är undantagna».

I motionerna åberopas motiveringen till den vid 1958 års A-riksdag väckta motionen II: 146, vilken icke blev slutbehandlad av riksdagen före riksdagsupplösningen.

Beträffande de skäl motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden får utskottet hänvisa till motionen II: 146.

Över motionen II: 146 inhämtade utskottet i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver yttrande från kungl. arbetarskyddsstyrelsen, varjämte Landsorganisationen i Sverige, Svenska landskommunernas förbund, Svenska landstingsförbundet, Svenska stadsförbundet och Tjänstemännens centralorganisation på utskottets begäran yttrade sig i ärendet.

Arbetarskyddslagen

Gällande rätt

Arbetarskyddslagen den 3 januari 1949 (nr 1) äger, med vissa modifikationer som i detta sammanhang saknar intresse, tillämpning å varje rörelse, industriell eller icke, vari arbetstagare användes till arbete för arbetsgivares räkning, ävensom å hus-, väg- eller vattenbyggnad, vattenavledning eller annat dylikt särskilt arbetsföretag, vari arbetstagare användes på sådant sätt.

I lagen förstås med arbetstagare envar, som utför arbete för annans räkning utan att i förhållande till denne vara att anse såsom självständig företagare, och med arbetsgivare envar, för vilkens räkning arbete utföres av sådan arbetstagare utan att mellan dem står någon tredje person, vilken såsom självständig företagare åtagit sig att ombesörja arbetets utförande.

Den omständigheten att lagen är i princip tillämplig å allenast rörelse och särskilt arbetsföretag har ansetts innebära att av stat och kommun bedriven egentlig förvaltningsverksamhet icke omfattas av lagen. Däremot är lagen tillämplig å sådan av stat eller kommun bedriven verksamhet, som är att anse såsom rörelse eller särskilt arbetsföretag.

Arbeterskyddslagen innehåller stadganden av mera allmänt innehåll om arbetarskyddet. De mera detaljerade bestämmelserna i ämnet finnes i kungörelsen den 6 maj 1949 (nr 208) med föreskrifter angående tillämpningen av arbetarskyddslagen (arbetarskyddskungörelsen). Kungörelsen innehåller bl. a. stadganden om förhandsgranskning av arbetslokaler m. m., föreskrifter om vissa hygieniska anordningar, om åtgärder till förebyggande av ohälsa och olycksfall samt vissa bestämmelser angående minderåriga arbetstagare.

Tillsynen å efterlevnaden av arbetarskyddslagen och arbetarskyddskungörelsen utövas av arbetarskyddsstyrelsen samt, under dess överinseende och ledning, av yrkesinspektionens befattningshavare och kommunala tillsynsmän. Inspektionens befattningshavare utgöres av yrkesinspektörer och dem underordnad personal. Konungen må därjämte förordna, att tillsynen å visst slag av verksamhet skall, med fritagande helt eller delvis av nämnda befattningshavare och tillsynsmän, utövas av specialinspektör.

1912 års arbetarskyddslag

Huvudregeln för arbetarskyddslagens tillämpningsområde upptogs oförändrad från tidigare lag i ämnet, lagen den 29 juni 1912 (nr 206) om arbetarskydd. Sistnämnda lag grundade sig väsentligen på ett av yrkesfarekommittén avgivet lagförslag. Kommittén föreslog, att lagen skulle med vissa undantag äga tillämpning å varje verksamhet, industriell eller icke, vari arbete utfördes för arbetsgivares räkning. Lagrådet ansåg emellertid, att den föreslagna lagens tillämpningsområde vore för vidsträckt och att det borde begränsas till rörelse och särskilda arbetsföretag. Härvid borde enligt lagrådets flertal begreppet rörelse fattas i vidsträckt bemärkelse och sålunda inbegripa icke blott all verksamhet, som utövades i och för ett näringsyrke, utan jämväl annan på yrkesmässigt sätt bedriven verksamhet. Dylik verksamhet, d. v. s. som icke idkades såsom näring, bedreves enligt lagrådets mening i rätt stor omfattning även av staten och av vissa kommuner. Lagrådets majoritet anförde härtill bland annat följande.

Att den föreslagna lagens tillämpningsområde härutinnan är alltför vidsträckt, framträder i vissa fall redan i förhållandet enskilda emellan. Och ännu mera visar sig detta beträffande arbetsförhållande, däri staten är arbetsgivare. Visserligen böra stadgandena i en lag av förevarande art bliva tillämpliga, då staten driver rörelse, ändå att den icke idkas såsom näring.

eller uppträder såsom utövare av särskilt arbetsföretag, detta ord taget i dess vanliga betydelse av företag, däri användes huvudsakligen kroppsarbetare. Men annorlunda ställer det sig, då fråga är om sådan statens verksamhet, som utövas för uppfyllandet av statens ändamål, d. v. s. den egentliga tjänstemannaverksamheten. Vid denna verksamhet lära i regel icke förekomma missförhållanden av den art, varå förslaget har avseende, särskilt icke beträffande minderårigas och kvinnors användande i arbete; och i allt fall bör uppenbarligen behovet av skydd till förekommande av tänkbara sådana missförhållanden, t. ex. ohälsa till följd av arbetslokalers osundhet, tillgodoses i helt andra former än genom kontrollföreskrifter i en författning av allmän civillags natur. Det må icke heller förbises, huru som en tillämpning av de i förslaget angivna inspektionsbestämmelserna i vissa fall skulle kunna leda till uppehåll eller hinder i arbetet eller eljest vara olämplig. Särskilt torde detta befinnas vara fallet på det rent militära området. Omständigheterna kunna där vara sådana, att staten måste i förslagets mening vara att anse såsom arbetsgivare åt arbetare; men att inrymma även denna verksamhet under de föreslagna bestämmelserna vore knappast förenligt med de speciella krav, som föranledas av ifrågavarande arbetsförhållandes egenartade beskaffenhet. För övrigt torde, om förslaget skulle tillämpas å den egentliga tjänstemannaverksamheten, det näppeligen alltid låta sig avgöra vem som i fråga om visst arbete eller viss arbetare vore att anse såsom den enligt 52 § i förslaget ansvarige arbetsföreståndaren, t. ex. beträffande arbete inom kollegiala ämbetsverk.

Vad nu sagts om statens verksamhet äger i huvudsak motsvarande tillämpning å sådan verksamhet, som drives för kommuns räkning.

I propositionen nr 104 till 1912 års riksdag med förslaget till arbetarskyddslag ansåg sig *föredragande departementschefen* böra godtaga den avgränsning av lagens tillämpningsområde, som lagrådets flertal förordat.

Kungl. Maj:ts förslag härutinnan bifölls i oförändrad form av riksdagen.

Vid tillämpningen av 1912 års arbetarskyddslag uppkom stundom frågor, huruvida en verksamhet vore att anse som rörelse eller särskilt arbetsföretag i lagens mening. Detta var särskilt fallet beträffande sådan verksamhet, som bedrivs av staten eller kommun. Om dylik verksamhet var att hänföra till rörelse, ansågs den inbegripen under lagen. Men även i andra fall, då en verksamhet, som i allmänhet ansågs böra falla under lagen, utövades av staten eller kommun, ansågs lagen som regel vara tillämplig. Således ansågs lagen gälla beträffande sådan verksamhet, som utövas av exempelvis statens järnvägar, statens vattenfallsverk, telegrafverket, kommunala bad-, fattigvårds- och sjukvårdsinrättningar samt elektricitets-, gas- och vattenledningsverk. Sådan statens verksamhet, som avser allmän förvaltning och rättskipning, d. v. s. den egentliga tjänstemannaverksamheten, inbegreps däremot icke under lagen. Som exempel på dylik verksamhet kan nämnas rättsväsen, fångvård, skatteväsen, tulltjänst, lantmäteriväsen och den egentliga militärtjänsten. Ej heller ansågs lagen gälla i fråga om sådan kommunal verksamhet, som utövas av exempelvis brand- och polisväsen, förvaltnings-, skatte- eller andra liknande myndigheter.

1938 års arbetarskyddskommitté

1938 års arbetarskyddskommitté, vars betänkande med förslag till lag om skydd mot ohälsa och olycksfall i arbete m. m. (SOU 1946: 60) ligger till grund för nu gällande arbetarskyddslag, föreslog som huvudregel, att lagen skulle äga tillämpning å varje *verksamhet*, vari arbetstagare användes till arbete för arbetsgivares räkning. Såsom skäl för lagens utformning i denna del yttrade kommittén bl. a. följande.

Med hänsyn till den allmängiltighet och omfattning, som man numera vill giva åt arbetarskyddslagstiftningen, och de krav på att denna skall bereda möjlighet till avhjälpande av varje missförhållande, varå lagstiftningen har avseende, oavsett inom vilken verksamhet detsamma förekommer, har kommittén ansett sig böra föreslå en utvidgning av arbetarskyddslagens tillämpningsområde. Därvid har kommittén i syfte att erhålla en allmängiltig tillämpning av lagen funnit, att de i lagen använda begreppen »rörelse» och »särskilt arbetsföretag» lämpligen böra ersättas med begreppet »verksamhet». Härigenom torde kravet på allmängiltighet bäst bliva tillgodosett och dessutom vinnes, att man ej behöver befara, att från lagen uteslutes någon verksamhet, varå lagens tillämpning i särskilt fall kan vara av behovet påkallad. Genom införande av verksamhetsbegreppet behöver ej heller uppstå tvekan, huruvida en verksamhet är underkastad lagen, och skulle något slag av verksamhet tillkomma, blir den automatiskt inbegripen under lagen, såvida icke verksamheten kan hänföras till sådan, som är undantagen från lagens tillämpning.

Med införande av nyssnämnda begrepp såsom norm för lagens tillämpningsområde följer, att lagen blir tillämplig å såväl enskild som offentlig verksamhet. Kommunal och statlig verksamhet, som endast i begränsad omfattning inbegripes under gällande lag, kommer sålunda att helt omfattas av den nya lagen. Ett villkor för lagens tillämpning är emellertid, att verksamheten är bestämd av ett förhållande mellan arbetsgivare och arbetstagare. Lagen äger således enligt huvudregeln icke tillämpning på sådant slag av verksamhet, som ej beröres av ett dylikt arbetsförhållande. Verksamhet, som utövas av endast innehavaren själv, faller följaktligen icke under lagen.

Över kommitténs förslag till ny arbetarskyddslagstiftning avgavs efter remiss *yttranden* från ett stort antal myndigheter och organisationer. Kommitténs förslag att bygga huvudregeln för tillämpningsområdet på begreppet verksamhet blev i yttrandena med enstaka undantag tillstyrkt eller lämnat utan erinran. Sålunda uttalade *socialstyrelsen* att utvidgningen icke komme att få så stor betydelse i praktiken, enär de slag av verksamhet, som den avsåge, sannolikt till stor del komme att ha endast föga behov av ingripande, men att den otvivelaktigt kunde anses motiverad från principiell synpunkt. *Landsorganisationen* betecknade den föreslagna huvudregeln såsom en för modern uppfattning självklar bestämning av tillämpningsområdet. *Byggnadsstyrelsen* ifrågasatte däremot, huruvida det kunde anses tillräckligt motiverat att göra arbetarskyddslagen tillämplig å statens egentliga tjänstemannaverksamhet. Inom detta verksamhetsområde skulle lagens

bestämmelser få betydelse endast i vad de avsåge anordnande av tjänstelokaler samt dessas utförande och utrustning. Såvitt styrelsen kunde finna hade ej några starkare skäl anförts för ändring av nu rådande förhållanden. För myndigheternas vidkommande skulle en tillämpning av lagens bestämmelser medföra avsevärd omgång och icke obetydlig tidsutdräkt vid handhavandet av frågor om anskaffning av förvaltningslokaler. Enligt styrelsens mening borde det avsedda syftet med här berörda bestämmelser, nämligen att bereda tjänstemännen ur hälsosynpunkt lämpliga lokaler, kunna uppnås även utan den kontroll och granskning från tillsynsmyndigheterna, som kommitténs förslag ifrågasatte. Styrelsen finge anses besitta stor erfarenhet i fråga om byggande och anskaffande i övrigt av förvaltningslokaler, och detta förhållande i förening med de föreskrifter, som redan gällde på förevarande område, måste anses utgöra en tillräcklig garanti för att berättigade krav på lokalernas beskaffenhet skulle bli tillgodosedda. *Länsstyrelsen i Malmöhus län* ansåg, att arbetarskyddslagen icke borde äga tillämpning på statens egentliga tjänstemannaverksamhet. Visserligen borde även för denna verksamhet bestämmelser av enahanda innehåll vara gällande, men länsstyrelsen ville ifrågasätta, huruvida icke dessa borde utfärdas i annan form än som föreslagits. Enklast syntes denna fråga kunna lösas genom att erforderliga föreskrifter inrycktes i de för statens olika verk utfärdade instruktionerna och tjänstereglementena. Därest emellertid lagen ansåges böra äga tillämpning på ifrågavarande verksamhet, syntes det dock knappast rimligt att giva arbetsrådet så vidsträckta befogenheter i förhållande till andra statliga myndigheter, som förslaget innebure. Man skulle eljest kunna tänka sig exempelvis en sådan situation, att ett ämbetsverk beslutat vidtaga viss åtgärd, men att denna sedermera av arbetsrådet förklarades icke böra komma till stånd. Det kunde knappast anses riktigt, att dylika konflikter löstes av någon annan än Kungl. Maj:t.

1948 års riksdag

I det förslag till ny arbetarskyddslag, som genom propositionen nr 298 framlades för *1948 års riksdag*, angavs lagens tillämpningsområde så, att lagen med vissa undantag ägde tillämpning å varje rörelse, industriell eller icke, vari arbetstagare användes till arbete för arbetsgivares räkning, ävensom å hus-, väg- eller vattenbyggnad, vattenavledning eller annat dylikt särskilt arbetsföretag, vari arbetstagare användes på sådant sätt. I propositionen erinrade *föredragande departementschefen* i anslutning härtill, att den av arbetarskyddskommittén föreslagna huvudregeln vore densamma, som på sin tid upptogs i det förslag till arbetarskyddslag, vilket 1911 remitterades till lagrådet. Efter att ha berört lagrådets då gjorda erinringar mot den föreslagna bestämningen av lagens tillämpningsområde, fortsatte departementschefen:

För min del finner jag att lagrådets erinringar i allt väsentligt fortfarande äga giltighet. Lagens bestämmelser skulle, såsom byggnadsstyrelsen framhållit, i fråga om förvaltningsverksamheten få betydelse huvudsakligen såvitt de anginge anordnande av tjänstelokaler samt dessas beskaffenhet och utrustning. Av skäl, som jag skall närmare utveckla i ett senare sammanhang, anser jag i motsats till kommittén att frågan om arbetslokalers beskaffenhet i huvudsak bör regleras icke i arbetarskyddslagen utan i byggnadsförfattningarna. Om lagen skulle gälla den statliga förvaltningsverksamheten, måste man vidare enligt min mening i allt fall undantaga sådan verksamhet från lagens bestämmelser om förelägganden och förbud, en omständighet som ytterligare skulle minska den praktiska betydelsen av lagens tillämplighet å nämnda verksamhet. Den inspektion över förvaltningsverksamheten som ur arbetarskyddssynpunkt kan anses erforderlig torde kunna ordnas utan att lagen göres tillämplig å sådan verksamhet. Av nu anförda skäl anser jag, att den statliga och kommunala egentliga tjänstemannaverksamheten fortfarande bör lämnas utanför arbetarskyddslagen. Jag förutsätter därvid att såväl statliga som kommunala förvaltningsmyndigheter skola låta sig angeläget vara att samråda med tillsynsorganen, så snart behov därav kan anses föreligga.

Med hänsyn till vad som nu anförts och då det ej heller i övrigt synes föreligga något behov av att ändra den nuvarande huvudregeln angående lagens tillämpningsområde vill jag förorda att densamma bibehålles.

Vid samma riksdag yrkades i *motionen I: 445* den ändringen i det av departementschefen framlagda förslaget, att lagen jämväl skulle äga tillämpning å den statliga och kommunala egentliga förvaltningsverksamheten.

Andra lagutskottet, som behandlade såväl propositionen som motionen, yttrade i sitt av riksdagen godkända utlåtande nr 62 följande i anledning av motionen:

För bifall till motionen tala enligt utskottets mening vissa skäl, främst att arbetarskyddslagen i princip bör vara allmängiltig och att det därför synes tveksamt, om från lagens tillämpningsområde bör uteslutas något verksamhetsområde, inom vilket missförhållande av den art, som lagen avser att förebygga, kan tänkas förekomma. Såsom motionärerna anført saknas icke exempel på att i allmän tjänst anställda befattningshavare haft att utföra sitt arbete i osunda eller rent av hälsovådliga lokaler. Å andra sidan kunna de motiv föredragande departementschefen åberopat för förslaget att även i fortsättningen lämna den egentliga förvaltningstjänsten utanför arbetarskyddslagen icke fränkännas bärkraft. I detta sammanhang må nämnas att den i propositionen intagna ståndpunkten överensstämmer med vad som synes vara regel i utländsk arbetarskyddslagstiftning, bl. a. i de övriga nordiska länderna. För övrigt skulle det vara förenat med vissa lagtekniska svårigheter att inordna den egentliga förvaltningsverksamheten under arbetarskyddslagen; ändringar i förslaget skulle krävas icke blott i 1 § utan även i vissa andra paragrafer, exempelvis 2 och 3 §§. Utskottet anser självfallet icke att i arbetarskyddshänseende böra uppställas mindre krav beträffande den statliga och kommunala förvaltningsverksamheten än i fråga om annan verksamhet, men utskottet utgår från att samma resultat

skall kunna uppnås genom samarbete med arbetarskyddsorganen som om arbetarskyddslagen erhöle tillämplighet på förevarande område. Utskottet vill kraftigt understryka departementschefens uttalande att han förutsatte att såväl statliga som kommunala myndigheter skulle låta sig angeläget vara att samråda med tillsynsorganen så snart behov därav kunde anses föreligga. Det bör på olika sätt tillses, att en sådan kontakt kommer till stånd. För statens del planeras en allmän verksstadga. Vid detta utredningsarbete synes enligt utskottets mening böra övervägas, om icke i en dylik stadga kunde inflyta vissa föreskrifter om verksledningens skyldigheter i arbetarskyddshänseende. Mahända kan det även befinnas lämpligt att i den blivande instruktionen för arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionen beröra dessa organs ställning i fråga om den statliga och kommunala förvaltningsverksamheten.

Utskottet vill slutligen framhålla, att utskottet utgår från att begreppen rörelse och arbetsföretag även i fortsättningen komma att tolkas lika vidsträckt som vid tillämpningen av gällande arbetarskyddslag.

Motionen avslogs av riksdagen, och bestämmelsen om lagens tillämpningsområde fick det innehåll, varför ovan redogjorts.

I *allmän verksstadga den 7 januari 1955* 6 § 2 mom. finnes bl. a. följande bestämmelser.

Chefen skall ägna omtanke åt personalens arbetsförhållanden och därvid så långt möjligt sörja för trivsel i arbetet. Särskilt skall tillses, att myndighetens lokaler äro så beskaffade och utrustade samt i övrigt i sådant skick, att fara icke föreligger att någon av personalen ådrager sig ohälsa i följd av arbetet eller drabbas av olycksfall däri.

Bestämmelserna är i stort sett oförändrade överförda från det betänkande med förslag i ämnet, vilket låg till grund för stadgan. I betänkandet anföres som skäl för bestämmelsen en erinran om vad utskottet anfört i sitt ovannämnda utlåtande.

1952 års riksdag

I den vid *1952 års riksdag* väckta motionen II: 48 hemställdes »att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära framläggande av förslag till utvidgande av arbetarskyddslagens tillämpningsområde att omfatta, med de inskränkningar som anges i 3 och 4 §§ i lagen, varje verksamhet, vari arbetstagare användes till arbete för arbetsgivares räkning».

Över motionen avgavs *remissyttranden* av kungl. arbetarskyddsstyrelsen, Svenska landskommunernas förbund, Svenska landstingsförbundet och Svenska stadsförbundet.

Arbetarskyddsstyrelsen tillstyrkte bifall till motionen. *Landstingsförbundet* förklarade, att det enligt förbundets mening icke förelåge något behov att med hänsyn till förhållandena inom landstingens verksamhet vidga arbetarskyddslagens tillämpningsområde. Emellertid hade förbundet intet att erinra

mot en sådan utvidgning, därest den av andra skäl kunde finnas påkallad. *Landskommunernas förbund* och *Stadsförbundet* avstyrkte motionen.

Av innehållet i remissyttrandena må här allenast återges vissa delar av vad *arbetarskyddsstyrelsen* anförde. Styrelsen yttrade sålunda:

I motionen avses närmast, att den statliga och kommunala egentliga tjänstemannaverksamheten skall överföras till arbetarskyddslagens tillämpningsområde. Det bör emellertid framhållas, att den i motionen föreslagna utvidgningen till att omfatta verksamhet i stället för rörelse medför att även vissa andra verksamheter än den ovannämnda statliga och kommunala komma att inbegripas under lagen. Detta blir bl. a. fallet med ideella föreningar, stiftelser och dylikt. I allmänhet torde nämligen icke den egentliga föreningsverksamheten, som utövas av ideella föreningar, såsom fackförbund, avdelningar av sådana förbund, nykterhetsföreningar, religiösa föreningar, kunna betraktas som rörelse. Vidare kommer lagen att bli tillämplig på det husliga arbetet, som utföres i arbetsgivarens hem, varigenom hembitrådeskåren kommer att falla under lagen.

Även om man bortser från de formella svårigheterna att vid tolkningen av begreppet rörelse komma fram till en någorlunda klar gränsdragning mellan sådan verksamhet som omfattas av lagen och sådan som faller utanför densamma, innebär bibehållandet av rörelsebegreppet ej oväsentliga materiella olägenheter. I motionen har sålunda framhållits, att minderåriga, anställda vid verksamhetsgrenar, som äro undantagna från lagens tillämpning, undandragas från de läkarundersökningar och årliga läkarbesiktningar, som föreskrivas i lagen. Vidare har i motionen påpekats, att yrkesinspektionen icke kan effektivt ingripa i sådana fall, då statligt eller kommunalt anställd personal nödgats tjänstgöra i lokaler, som äro otillfredsställande från hälsosynpunkt. Styrelsen får understryka vad härutinnan i motionen andragits och finner det icke vara skäligen att i nu förevarande hänseenden — åtgärder till skydd mot ohälsa och olycksfall i arbete — skillnad göres mellan industriell eller annan rörelse, som faller under lagen, och den del av den statliga och kommunala verksamhet, som är undantagen därifrån. Det må i detta sammanhang erinras om att lagen äger tillämpning å åtskillig statlig och kommunal drift, t. ex. statens järnvägar, statens vattenfallsverk, telegrafverket, kommunala bad-, fattigvårds- och sjukvårdsinrättningar samt elektricitets-, gas- och vattenledningsverk.

— — — Vissa föreskrifter i den nya lagen — detta gäller framför allt i fråga om nattvila och veckovila — ha en social syftning och beröra arbetstagarnas personliga förhållanden. Från arbetstagarnas ståndpunkt måste det därför te sig svärförståeligt, varför vissa grupper, anställda i statlig eller kommunal tjänst, icke genom lagens stöd skola vara tillförsäkrade samma förmåner som komma andra grupper med liknande arbetsuppgifter inom industriell eller annan rörelse till godo.

Om 1 § i arbetarskyddslagen ändras så, att lagen omfattar all verksamhet, oavsett om denna bedrivs i form av rörelse eller icke, kommer att — under förutsättning att arbetsgivare- och arbetstagarförhållande föreligger — till lagen hänföras framför allt sådan statens verksamhet, som avser allmän förvaltning och rättskipning, d. v. s. den egentliga tjänstemannaverksamheten, ävensom den egentliga militärtjänsten, sådan kommunal

verksamhet, som utövas av exempelvis brand- och polisväsen, förvaltnings-, skatte- eller andra liknande myndigheter, sådan verksamhet, som bedrivs av ideella föreningar, samt husligt arbete. Några särskilda olägenheter synas i allmänhet icke vara förknippade med en sådan utvidgning av lagens tillämpningsområde. I den mån på grund av speciella förhållanden avsteg från vissa bestämmelser i lagen kunna vara motiverade, synas dispenser kunna lämnas på sätt som hittills skett inom det område som lagen för närvarande omfattar. Det kan dock starkt ifrågasättas, huruvida icke vissa verksamhetsgrenar, t. ex. den egentliga militärtjänsten och polisväsendet, eller visst slag av arbete, t. ex. husligt arbete, helt eller delvis böra undantagas från lagens tillämpning med hänsyn till att arbetarskyddssynpunkterna här kunna få vika för andra intressen. För ett ställningstagande i sistnämnda spörsmål torde en närmare utredning vara erforderlig.

Som ett skäl mot att lagen skulle gälla den statliga förvaltningsverksamheten har anförts (prop. nr 298, 1948, s. 74), att man i allt fall måste undantaga sådan verksamhet från lagens bestämmelser om föreläggande och förbud. Redan nu gäller emellertid beträffande statlig verksamhet, som faller under lagen — järnvägar, post, telegraf, örlogsvarv, etc. — att i stället för föreläggande och förbud ett särskilt förfarande enligt 60 § arbetarskyddslagen skall komma till användning.

Styrelsen får slutligen omnämna, att arbetstidsutredningen på remiss till olika myndigheter och organisationer utsänt ett preliminärt förslag till ny arbetstidslagstiftning, enligt vilket ifrågasättes att för nämnda lagstiftnings del utbyta begreppet rörelse mot begreppet arbete.

Andra lagutskottet anförde i sitt av riksdagen godkända utlåtande nr 26 över motionen:

Utskottet behandlade 1948 frågan om lagens tillämpningsområde och uttalade då, att arbetarskyddslagen i princip borde vara allmängiltig och att det därför syntes tveksamt, om från lagens tillämpningsområde borde uteslutas något verksamhetsområde, inom vilket missförhållande av den art, som lagen avser att förebygga, kunde tänkas förekomma. Utskottet, som icke ville frångå det av departementschefen framlagda förslaget, ytttrade, bland annat, att utskottet självfallet icke ansåge, att i arbetarskyddshänseende borde uppställas mindre krav beträffande den statliga och kommunala förvaltningsverksamheten än i fråga om annan verksamhet, men att utskottet utginge från att samma resultat skulle kunna uppnås genom samarbete med arbetarskyddsorganen, som om arbetarskyddslagen erhöle tillämplighet på förevarande område.

Förhållandena efter 1948 ha, såvitt utskottet har sig bekant, icke inneburit sådana förändringar, att utskottet nu har anledning att frångå den uppfattning, som utskottet då gav uttryck åt. Detta innebär emellertid icke, att utskottet saknar förståelse för de olägenheter, som följa av den nuvarande avgränsningen av lagens tillämpning. Såsom motionärerna anført — och såsom jämväl framgår av utskottets utlåtande 1948 — saknas icke exempel på att i allmän tjänst anställda befattningshavare haft att utföra sitt arbete i osunda eller rent av hälsovådliga lokaler. I och för sig äro missförhållanden av nu antydd art även länkbara inom enskild verksamhet, som för närvarande icke omfattas av lagen, t. ex. ideella föreningars verksamhet. I kritiken av lagens nuvarande tillämplighetsregel har vidare

pekats på de svårigheter, som inställt sig vid tolkningen av begreppet rörelse. Utan tvivel torde gränsdragningen härvidlag i många fall även te sig godtycklig och svårförståelig.

Utskottet vill i detta sammanhang erinra om att lagen den 16 maj 1930 om arbetstidens begränsning såsom huvudregel för tillämpningen innehåller stadgande som principiellt överensstämmer med arbetarskyddslagens tillämplighetsregel, och att arbetstidsutredningen erhållit i uppdrag att undersöka förutsättningarna för en utvidgning av tillämplighetsområdet för arbetstidslagstiftningen. Utredningen har utarbetat ett preliminärt förslag till ny arbetstidslag och däri — enligt vad utskottet erfarit — föreslagit utbyte av begreppet rörelse mot begreppet arbete. Därest slutgiltigt förslag i denna riktning framlägges, synes förevarande spörsmål komma i ett annat läge. Utskottet anser icke att riksdagen, innan definitiv ställning tagits till frågan om arbetstidslagstiftningens framtida tillämpningsområde, hos Kungl. Maj:t bör begära framläggande av förslag enligt motionärernas hemställan. Utskottet förutsätter emellertid, att Kungl. Maj:t ägnar uppmärksamhet åt frågan huruvida en vidsträcktare tillämpning av arbetstidslagstiftningen bör föranleda motsvarande förändring av huvudregeln för arbetarskyddslagens tillämpning. Därvid synes även böra beaktas icke blott de synpunkter, som kunna tala för viss överensstämmelse mellan arbetstids- och arbetarskyddslagstiftningen, utan jämväl den kritik mot arbetarskyddslagens nuvarande utformning, som ovan berörts.

På grund av vad sålunda anförts hemställde utskottet, att riksdagen måtte som sin mening ge till känna vad utskottet ovan anfört.

Arbetstidsutredningen har — såsom i fortsättningen närmare skall beröras — i sitt den 2 juli 1954 avlämnade betänkande »Ny arbetstidslagstiftning och partiell arbetstidsförkortning» (SOU 1954: 22) framlagt förslag till allmän arbetstidslag, vilken med vissa inskränkningar skall äga tillämpning å varje arbete, till vilket arbetstagare mot vederlag användes för arbetsgivares räkning. Något förslag i anledning av betänkandet har Kungl. Maj:t ännu icke framlagt. Ej heller har riksdagens tillkännagivande i anledning av motionen ännu föranlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Remissyttrandena

Arbetarskyddsstyrelsen hänvisar till sitt yttrande i anledning av motionen II: 48 vid 1952 års riksdag samt förklarar att vid en blivande ändring av arbetstidslagstiftningens tillämpningsområde denna fråga enligt styrelsens mening torde böra tagas under övervägande även för arbetarskyddslagens vidkommande. Därvid vore det enligt styrelsen önskvärt att såvitt möjligt likformiga bestämmelser infördes i arbetarskyddslagen och arbetstidslagstiftningen.

Landsorganisationen tillstyrker bifall till den i motionerna begärda utvidgningen av arbetarskyddslagens tillämpningsområde samt hänvisar till att

Landsorganisationen i sitt remissyttrande över 1938 års arbetarskyddskommittés betänkande betecknat den i betänkandet föreslagna bestämningen av tillämpningsområdet såsom för modern uppfattning självklar. I nämnda yttrande hade vidare framhållits, att det vore mindre svårförklarligt att statsmakterna 1912 föredrog lagrådets restriktivare förslag än att begränsningen under så många år upprätthållits i trots av det inom de undantagna verksamheterna allt mera framträdande skyddsbehovet. I förevarande yttrande anför Landsorganisationen därutöver:

LO kan icke finna någon vare sig principiell eller praktisk motivering för att från en lagstiftning om arbetarskydd undantaga arbetstagare som är sysselsatta inom den statliga och kommunala förvaltningsverksamheten. Organisationen kan i denna del helt ansluta sig till vad som anfördes i 1946 års betänkande. Ingen lär vilja ifrågasätta det naturliga och självklara i kravet att här ifrågavarande arbetstagare skall vara tillförsäkrade samma skydd mot ohälsa och olycksfall i arbetet som gäller inom arbetsmarknaden i övrigt, och det är omöjligt att förklara varför inte så skulle kunna ske genom att skyddet beredes genom arbetarskyddslagen utan — om det över huvud författningsreglerades — endast genom mot bestämmelserna i denna lag svarande föreskrifter i de olika myndigheternas instruktioner och tjänsterelementen. Vad angår den praktiska motiveringen för en utvidgning av lagens tillämpningsområde kan LO — utöver vad som i det avseendet anfördes i remitterade motionen — erinra om vad som underströks i den ovan nämnda motionen 1948, nämligen att utvecklingen inom tjänstemännens arbetsområde medfört vissa ganska framträdande förändringar: antalet kontorsanställda hade kraftigt ökat och den maskinella utrustningen på kontoren utvidgats. Förekomsten av ej sällan osunda eller rent av hälsovådliga arbetslokaler hade aktualiserat de arbetshygieniska frågorna, och den ökade maskinanvändningen hade medfört ökade risker för vissa yrkessjukdomar och även för olycksfall. Det funnes ingen anledning att i arbetarskyddshänsyn behandla stats- och kommunaltjänstemännen på annat sätt än förvaltningspersonal inom det enskilda näringslivet.

Landskommunernas förbund anför i förbundets remissvar:

Vad först angår arbetarskyddslagens tillämpningsområde förutsattes i samband med lagens tillkomst, att ett tillfredsställande arbetarskydd skulle kunna åstadkommas även på de kommunala arbetsplatser, för vilka lagen icke gällde, och att detta skulle kunna ske genom frivillig samverkan mellan kommunala myndigheter och de officiella arbetarskyddsorganen. I det av 1951 års byggnadsutredning avgivna betänkandet om förenklad byggnadslagtiftning (SOU 1957: 21) har utredningen berört frågan om hur arbetarskyddssynpunkterna lämpligen bör tillgodoses i samband med kommunal byggnadsverksamhet (s. 155 ff). Efter att ha diskuterat olika möjligheter stannar utredningen för följande slutomdöme: »Överhuvud vill utredningen ifrågasätta, om den lämpligaste utvägen att få en bättre samordning av de olika myndigheternas verksamhet är att införa tvingande bestämmelser om samråd eller inhämtande av yttranden. Behovet av samarbete torde erkännas på ömse håll. Den naturliga utvägen torde vara att såväl yrkesinspektörerna som byggnadsnämnderna hos arbetarskyddsstyrelsen resp. länsstyrelsen anmäler mera påtagliga fall av bristande samarbete och att

dessa sistnämnda myndigheter vid behov gör vederbörande befattningshavare uppmärksamma på vad som brister.»

Styrelsen är medveten om att det inom exempelvis beståndet av skolbyggnader finns åtskilligt att anmärka ur arbetarskyddssynpunkt. Någon överblick över de i motionerna angivna bristerna har styrelsen emellertid icke, varför det undandraget sig styrelsens bedömning, huruvida erforderliga förbättringar kan ske på frivillighetens väg eller om det är nödvändigt att utvidga arbetarskyddslagens tillämpningsområde. Under dessa omständigheter anser sig styrelsen böra fästa Utskottets uppmärksamhet vid det härovan citerade uttalandet av byggnadsutredningen.

Landstingsförbundets styrelse framhåller i sitt för förbundet avgivna remissyttrande att enligt styrelsens mening inga olägenheter uppkommit av det förhållandet att exempelvis skolor och förvaltningsbyggnader är undantagna från arbetarskyddslagens tillämpningsområde. Emellertid förklarar styrelsen att den icke vill motsätta sig en utvidgning av lagens tillämpningsområde även till undervisningsväsendet och förvaltningsverksamheten, om vid en undersökning sådana förhållanden uppenbaras att en dylik utvidgning är erforderlig.

Stadsförbundets styrelse erinrar i sitt för förbundet avgivna remissvar om att styrelsen i yttrande över 1938 års arbetarskyddskommittés betänkande förklarat att styrelsen icke hade något att invända mot den av kommittén föreslagna bestämningen av arbetarskyddslagens tillämpningsområde, och funnit det ligga i sakens natur att ingen verksamhet skulle fritagas från skyddsåtgärder, som med hänsyn till dess arbetsförhållanden rimligen kunde ifrågasättas. I fortsättningen anför styrelsen:

Styrelsen vidhåller den principiella inställning, som styrelsen sålunda givit uttryck åt, och har alltså för sin del icke något att erinra mot en utvidgning av arbetarskyddslagens tillämpningsområde i överensstämmelse med förenämnda kommittéförslag. Genom en dylik ändring av lagens bestämmelser torde de i föreliggande motioner framförda önskemålen om ett bättre arbetarskydd bli tillgodosedda. Styrelsen vill emellertid framhålla, att den utvidgning av tillämpningsområdet, som nu ifrågasättes, måste föregås av en översyn av bl. a. bestämmelserna i 3 kap. arbetarskyddslagen om arbetstiden och dess förläggning för utredning av vilka ändringar häri, som eventuellt kunna vara påkallade med hänsyn till den speciella naturen hos de nya verksamhetsgrenar, som skulle komma att falla under lagen.

Tjänstemännens centralorganisation (TCO) förklarar i sitt remissvar sig icke ha någon erinran mot motionärernas förslag samt hänvisar till att TCO i sitt yttrande över 1938 års arbetarskyddskommittés betänkande anfört att organisationen ansåg det som en stor fördel att statlig och kommunal verksamhet i största utsträckning härigenom skulle komma att underkastas lagens bestämmelser. Med hänvisning härtill och mot bakgrund av gjorda erfarenheter anser TCO att det icke är tillfredsställande, att de offentliganställda undantagits från lagens tillämpning. Dessutom torde enligt organisationen en del arbetstagare i offentlig tjänst för närvarande arbeta under sådana för-

Hållanden, att en fortlöpande kontroll från yrkesinspektionens sida vore önskvärd.

Arbetstidslagstiftningen

Gällande bestämmelser

Lagen den 16 maj 1930 (nr 138) om arbetstidens begränsning (*allmänna arbetstidslagen*) är tillämplig på rörelse, industriell eller icke, samt på hus-, väg- eller vattenbyggnad, vattenavledning eller annat sådant särskilt arbetsföretag, såvitt i rörelsen eller företaget för arbetsgivares räkning i regel användes flera än fyra arbetare (1 §).

Från lagens tillämpning undantages:

a) arbete, som utföres i arbetarens hem eller eljest under sådana förhållanden, att det ej kan anses tillkomma arbetsgivaren att vaka över arbetets anordnande,

b) arbete, som till sin natur är så oregelbundet, att det icke kan förläggas till bestämda tider,

c) arbete, som bedrivs av staten,

d) arbete, som har till ändamål att bereda sjukvård, fattigvård, uppfostran eller undervisning eller att tillgodose annat därmed jämförligt behov,

e) skeppstjänst, som omförmäles i sjöarbetstidslagen, ävensom fiske,

f) skogsarbete samt kolning i mila, ändock att arbetet ej är att hänföra till skogsarbete,

g) upptagning av torv samt tillverkning av brännrotv och torvströ,

h) jordbruk jämte därtill hörande binärningar, vilka icke bedrivs såsom självständiga företag, samt byggnadsarbete för jordbruk eller sådan dess binäring, som nu nämnts, ävensom trädgårdsskötsel och djurskötsel, ändock att arbetet bedrivs utan samband med jordbruk,

i) arbete, som åligger trafikpersonal vid järnväg, som är upplåten för allmän trafik,

j) arbete, varå arbetstidslagen för detaljhandeln äger tillämpning,

k) arbete, varå arbetstidslagen för hotell, restauranger och kaféer äger tillämpning, samt

l) arbete, som åligger portvakt och av honom väsentligen förrättas i hans bostad (1 §).

Till arbetare räknas vid lagens tillämpning inte medlem av arbetsgivarens familj samt inte heller verkmästare eller annan befattningshavare i överordnad ställning, ritare, bokhållare eller därmed jämställd person eller kontorsvaktmästare eller annat underordnat kontorsbiträde (2 §).

Såsom ovan framgått regleras vissa arbetsområden av *särskilda arbetstidslagar*. De särskilda arbetstidslagarna är *lantarbetstidslagen*, *arbetstidslagen för detaljhandeln* samt *arbetstidslagen för hotell, restauranger och kaféer*.

Arbetstidsutredningen

Jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 28 februari 1947 tillkallades den s. k. *arbetstidsutredningen*. Utredningens uppdrag bestod i att verkställa en översyn av arbetstidslagstiftningen. I direktiven anförde *föredragande departementschefen* bl. a., att andra lagutskottet år 1945 framhållit att frågan om allmänna arbetstidslagens tillämpningsområde borde tagas under omprövning. En allmän översyn av arbetstidslagstiftningen, berörande bl. a. nämnda fråga borde därför ske.

Arbetstidsutredningen avlämnade den 2 juli 1954 sitt betänkande del V, benämnt »Ny arbetstidslagstiftning och partiell arbetstidsförkortning» (SOU 1954: 22). Betänkandet innehåller bl. a. förslag till allmän arbetstidslag. Förslaget innebär i fråga om lagens tillämpningsområde i huvudsak följande.

Lagen skall i princip omfatta alla arbetstagare som mot vederlag användes till arbete för arbetsgivares räkning. Från denna regel finnes vissa inskränkande undantag, vilka dock är väsentligt mindre omfattande än de undantag som återfinnes i nu gällande arbetstidslagstiftning. Undantagen omfattar dels vissa grupper arbeten, dels vissa grupper arbetstagare. Följande arbeten skall icke falla under den föreslagna allmänna arbetstidslagen, nämligen

- a) okontrollerbart arbete,
- b) oregelbundet arbete,
- c) arbete, som är att hänföra till uppfostran eller undervisning,
- d) arbete, som bedrivs av lots- och fyrinrättningen,
- e) arbete, som åvilar militär eller civilmilitär personal inom försvarsväsendet samt personal inom polisväsendet och brandväsendet,
- f) skeppstjänst och fiske,
- g) arbete såsom handelsresande eller platsförsäljare.

Från den allmänna arbetstidslagen undantages vidare de arbetstagare, som faller under den nya arbetstidslag för hotell, restauranger och kaféer, som utredningen samtidigt föreslagit.

De största ändringarna innebär att arbete som bedrivs av staten införes under lagstiftningen. Detsamma gäller sjuk- och fattigvård samt arbete som utföres av trafikpersonal vid järnväg. Nuvarande undantag för företag med mindre än fyra arbetare slopas.

Följande arbetstagargrupper föreslås skola läggas utanför den allmänna arbetstidslagen.

- a) medlem av arbetsgivarens familj, vartill är att hänföra maka eller make, släktingar i rätt upp- eller nedstigande led, syskon, styvbarn och styvföräldrar samt adoptivbarn och adoptivföräldrar,
- b) företagsledare eller arbetsledare, som ej annat än tillfälligtvis själv deltar i arbetet,
- c) kanslipersonal samt teknisk, administrativ eller merkantil kontorspersonal utom i rörelse, som avser detaljhandel och i omedelbar anslutning

därtill bedriven verksamhet eller som drives å rakstuga, frisersalong, fotografiateljé eller badinrättning,

d) arbetstagare, som utan att vara hänförlig till någon av de under b) eller c) angivna intar en med sådan arbetstagare jämförlig ställning.

En av utredningens ledamöter reserverade sig mot att arbete, som åvilar personal inom brandväsendet, skulle falla utanför lagen. Vidare reserverade sig två ledamöter mot förslaget att lagen icke skulle omfatta kontors- och förvaltningspersonal.

Betänkandet har remissbehandlats men i övrigt icke föranlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Utredningen om kortare arbetstid

Redan innan arbetstidsutredningen framlade sitt betänkande tillkallades, i juni 1954, efter vederbörligt bemyndigande sakkunniga för att biträda med utredning om arbetstidens längd och förläggning i syfte att uppnå en allmän förkortning av den lagstadgade arbetstiden. De sakkunniga, som arbetade under namnet *utredningen om kortare arbetstid*, framlade i juli 1956 betänkande (SOU 1956: 20—21) med förslag till lagstiftning om allmän förkortning av den ordinarie arbetstiden, som enligt då gällande bestämmelser utgjorde 48 timmar i veckan, till 45 timmar i veckan. I överensstämmelse med sina direktiv föreslog utredningen inte någon ändring beträffande lagstiftningens tillämpningsområde och upptog inte heller andra spörsmål, som behandlats av arbetstidsutredningen.

I proposition nr 80 till 1957 års riksdag framlades förslag till en allmän arbetstidsförkortning i enlighet med utredningens om kortare arbetstid förslag. I propositionen uttalade *föredragande departementschefen, statsrådet Ericsson*, att först sedan erfarenhet vunnits rörande verkningarna av den kortare ordinarie arbetstiden, tiden torde vara inne att ta ställning till de av arbetstidsutredningen framlagda förslagen angående arbetstidslagstiftningens tillämpningsområde och systematiska utformning.

Andra lagutskottet behandlade propositionen i sitt av riksdagen godkända *utlåtande nr 14*, i vilket bl. a. nämnda uttalande av föredragande departementschefen förklarades icke ha givit utskottet anledning till erinran eller särskilt yttrande.

Remissyttrandena

Arbetskyddsstyrelsen framhåller — såsom förut anmärkts — önskvärdheten av likformiga bestämmelser i arbetstidslagstiftningen och arbetskyddslagen. Styrelsen hänvisar vidare till sitt remissyttrande över arbetstidsutredningens betänkande och anför därom:

Vad beträffar arbetstidsutredningen — — — betänkande — — — har Arbetarskyddsstyrelsen — — — med avseende å lagens tillämpningsområde uttalat, att Styrelsen funne det väl motiverat, att den nuvarande generella begränsningen till rörelse med minst fyra arbetstagare helt slopades. Förslaget innebär i detta hänseende, att lagen skall vara tillämplig »å varje arbete» i den mån detta icke särskilt undantagits genom uttrycklig bestämmelse i lagen. Så är exempelvis fallet med brandväsendet medan hälso- och sjukvården i olika former skulle föras in under lagen. Styrelsen tillstyrkte, att så komme att ske med vissa från praktisk synpunkt föga betydelsefulla modifikationer. I fråga om brandväsendet innebär Styrelsens yttrande, att Styrelsen anslöt sig till den mening, som omfattades av utredningens majoritet på denna punkt.

Landsorganisationen anför i sitt remissvar:

LO uttalar sin principiella anslutning till motionärernas förslag att allmänna arbetstidslagen i enlighet med arbetstidsutredningens förslag 1954 utsträcker att gälla även grupper av anställda som nu är undantagna. LO anser tiden vara inne för en utvidgning av lagens tillämpningsområde till att i princip omfatta varje verksamhet, såväl privat som offentlig, i vilken arbetare användes till arbete för arbetsgivares räkning. Samtliga de av motionärerna berörda frågorna angående arbetstidsregleringen torde emellertid vara sådana, till vilka statsmakterna ansett att ställning bör tagas först sedan erfarenhet vunnits rörande verkningarna av den i fjol genomförda allmänna arbetstidsförkortningen (se Kungl. Maj:ts prop. 1957 nr 80, s. 27). Ehuru LO inte kan finna några hållbara skäl för att uppskjuta ställningstagandet i varje fall till frågan om lagens *tillämpningsområde* i avvaktan på erfarenheterna av arbetstidsförkortningen, vill organisationen, med hänsyn till den av statsmakterna så nyligen intagna ståndpunkten, icke i nuvarande sammanhang påyrka några omedelbara åtgärder i motionens syfte men understryker angelägenheten av att arbetstidsutredningens förslag i nu ifrågakörande delar omprövas utan onödig tidsutdräkt.

Landskommunernas förbund hänvisar i sitt remissvar till de yttranden förbundet avgivit över ovannämnda betänkanden av arbetstidsutredningen och utredningen om kortare arbetstid. I yttrandet över det förstnämnda betänkandet anförde förbundets styrelse, att den icke hade något att erinra emot det principiella underlaget för förslaget, nämligen att det vore fråga om en ren skyddslagstiftning, avsedd att omfatta alla arbetstagare, som mot vederlag användes till arbete för arbetsgivares räkning. Styrelsen hade emellertid i vissa detaljfrågor en annan uppfattning än den som framlagts i betänkandet. Så var bl. a. fallet beträffande kommunalt anställd vaktmästarpersonal, där styrelsen hävdade att arbetstiden för denna grupp icke vore kontrollerbar och att gruppen följaktligen borde falla utanför arbetstidslagstiftningen.

Landstingsförbundet har anfört:

De problem, som för landstingens vidkommande skulle komma att uppstå om allmänna arbetstidslagen göres tillämplig på landstingens viktigaste verksamhetsområde, hälso- och sjukvården, har förbundets styrelse tidigare belyst i bl. a. yttranden över *dels* arbetstidsutredningens betänkande del V

med förslag till ny arbetstidslagstiftning samt partiell arbetstidsförkortning, dels ett av utredningen om kortare arbetstid framlagt betänkande med förslag till ändringar i gällande arbetstidslagar.

Sammanfattningsvis framhölls i dessa yttranden, att med hänsyn till de speciella förhållanden, under vilka hälso- och sjukvård måste bedrivas, det är motiverat att dessa vårdgrenar liksom hittills undantagas från allmänna arbetstidslagens tillämpningsområde. Om detta icke är möjligt, måste dock under alla förhållanden betryggande garantier skapas för att arbetet inom sjukvården kan bedrivas på sådant sätt, att någon sänkning av sjukvårdens standard icke måste vidtagas. Det föreslogs därför som ett alternativ att i lagen skulle intagas särregler avseende sjukvården beträffande dygnsmaximum, arbetsperiodens begränsning och antalet övertidstimmar per år. Om dessa synpunkter kunde tillgodoses, ansåg sig styrelsen icke böra motsätta sig arbetstidsutredningens förslag i denna del.

Dessa synpunkter anser styrelsen alltjämt bärande.

Erinras må även att föredragande departementschefen i proposition nr 80/1957 angående ändring av allmänna arbetstidslagen bl. a. uttalat, att först sedan erfarenhet vunnits av arbetstidsförkortningens följder syntes de frågor, som arbetstidsutredningens förslag behandlar, sålunda bl. a. en utvidgning av lagens tillämpningsområde, böra upptagas till prövning. Styrelsen vill för sin del helt ansluta sig till detta departementschefens uttalande.

Stadsförbundet hänvisar i sitt av dess styrelse avgivna remissyttrande till vad styrelsen anfört i sitt yttrande över arbetstidsutredningens ovan nämnda betänkande. I sistnämnda yttrande anförde styrelsen icke någon erinran mot den principiella uppläggningsen i betänkandet. Däremot kunde styrelsen icke dela utredningens uppfattning i en del spörsmål av mera sekundär natur. Sålunda uttalade styrelsen avvikande mening bl. a. i frågan, huruvida kommunalt anställd vaktmästarpersonal skulle anses utföra kontrollerbart arbete, samt i frågan, huruvida förvaltnings- och kontorspersonal borde undantagas från allmänna arbetstidslagens tillämpningsområde.

Tjänstemännens centralorganisation förklarar sig icke ha någon erinran mot motionärernas förslag och hänvisar därvid till sitt remissyttrande i anledning av arbetstidsutredningens förutnämnda betänkande, därvid organisationen, under hänvisning till av den framförda erinringar i detaljfrågor, tillstyrkte utredningens förslag till ny arbetstidslag.

Utskottet

I motionerna hemställes, att arbetarskyddslagens tillämpningsområde måtte utvidgas till att omfatta jämväl de delar av statlig och kommunal verksamhet, som för närvarande faller utanför lagen. Härmed åsyftas den av stat och kommun bedrivna egentliga förvaltningsverksamheten, som, genom att tillämpningsområdet anknutits till begreppen rörelse och särskilt

arbetsföretag, ansetts icke omfattas av lagen. Vidare hemställer motionärerna, att — i enlighet med arbetstidsutredningens förslag — en liknande utvidgning måtte ske i fråga om arbetstidslagens tillämpningsområde.

Utskottet tar först upp frågan om en utvidgning av arbetstidslagens tillämpningsområde. Härutinnan har arbetstidsutredningen år 1954 framlagt förslag, innebärande en utvidgning av tillämpningsområdet till i princip all statlig och kommunal verksamhet. Emellertid har föredragande departementschefen i propositionen angående den vid 1957 års riksdag beslutade förkortningen av den ordinarie arbetstiden uttalat, att arbetstidsutredningens förslag i fråga om arbetstidslagstiftningens tillämpningsområde icke torde böra prövas, förrän erfarenheter vunnits rörande verkningarna av den kortare ordinarie arbetstiden, vilket uttalande av riksdagen lämnats utan erinran. Utskottet anser den av departementschefen uttalade uppfattningen välbetäckt och finner därför icke skäl föreslå riksdagen att nu vidtaga någon åtgärd i anledning av denna del av motionärernas yrkande.

Vad härefter angår frågan, huruvida arbetarskyddslagen bör göras tillämplig å den egentliga förvaltningsverksamheten, har denna fråga tidigare varit föremål för riksdagens prövning. Därvid har riksdagen, i enlighet med vad utskottet föreslagit, ansett sig icke böra frångå nu gällande bestämmelser. Riksdagen har dock uttalat, att arbetarskyddslagen i princip borde vara allmängiltig och att det syntes tveksamt, om från lagens tillämpningsområde borde uteslutas något verksamhetsområde, inom vilket missförhållande av den art, som lagen avser att förebygga, kunde tänkas förekomma. Emellertid har det ansetts, att arbetarskyddssynpunkterna inom den statliga och kommunala förvaltningsverksamheten i alla fall kunde bli tillfredsställande beaktade genom samarbete mellan vederbörande statliga eller kommunala förvaltning, å ena, och arbetarskyddsorganen, å andra sidan. Vidare har mot den föreslagna utvidgningen anförts, att frågan härom borde prövas i samband med motsvarande fråga beträffande arbetstidslagstiftningen.

Utskottet är fortfarande av den uppfattningen, att arbetarskyddslagen i princip bör vara tillämplig å varje verksamhet, där den har en uppgift att fylla. Såsom flertalet remissinstanser framhållit och såsom även framkommit vid tidigare riksdagsbehandlingen av förevarande fråga, saknas icke exempel på missförhållanden ur arbetarskyddssynpunkt inom statlig och kommunal förvaltning. Med hänsyn härtill och då det slutliga ställningstagandet till motsvarande spörsmål rörande arbetstidslagstiftningen — såsom ovan anförts — torde dröja, anser utskottet de av motionärerna begärda ändringarna i arbetarskyddslagen nu böra genomföras. Såsom framhållits i vissa remissvar torde dock härvid frågan om vissa modifikationer beträffande offentlig verksamhet med mera särartade uppgifter kunna komma att bli föremål för övervägande.

Under hänvisning till vad ovan anförts får utskottet hemställa,

A. att riksdagen i anledning av förevarande motioner, I: B 68 och II: B 79, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag till sådan ändring i arbetarskyddslagen, att dess tillämpningsområde utvidgas till att i princip omfatta all statlig och kommunal verksamhet; samt

B. att motionerna I: B 68 och II: B 79, i den mån de icke kan anses besvarade genom vad utskottet ovan hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 6 november 1958

På andra lagutskottets vägnar:

AXEL STRAND

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Strand, Nils Elowsson, Axel E. Svensson, Sunne, fru Carlqvist, herrar Mannerskantz, Akesson* och Eric Carlsson;

från andra kammaren: herrar Jacobsson i Tobo, Nilsson i Göteborg, fröken Sandell, herrar Johansson i Södertälje, Fredriksson, Gustavsson i Alvesta*, Björkman och Königson.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

vid utskottets hemställan under B

av herr Nilsson i Göteborg, fröken Sandell och herr Johansson i Södertälje.
